

TAPANI KILPELÄINEN & JOUNI AVELIN

Mestarit areenalla

Syyskuun puolivälissä Alex Ross julkaisi *The New Yorker* -lehdessä esseen Frankfurtin koulun *comebackista*. Kuusikymmenluvun muotifilosofit oli jo ehditty tuupata kellariin pölyyntymään, mutta nyt kriittisen teorian legendat ovat palanneet kulttuurisivuille *reunion*-hengessä. ”Älkäämme unohtako Adornon ja Benjaminin leppymättömiä ääniä”, huudahtaa Ross kuin epätoivoinen kiertuemanageri.

Ross tunnistaa Adornosta ja Benjaminista kaksi pätöä mutta yhtä lailla yksipuolista tapaa lähestyä populaarikulttuuria. Siinä missä Benjamin romantisoi massakulttuurin, Adorno romantisoi porvarillisen perinteen, linjaa hän. Brechtiläinen hapatus vaikutti Benjaminiin niin paljon, ettei tämä osannut enää innostua hienosteluista, kun taas Adorno ei taitanut pitää työväkeen kuulumattomia läpikotaisin epäkel-poina, olihan heidän yhteiskunta-luokkansa sentään tuottanut Alban Bergin.

Ross korostelee dialektiikan tärkeyttä, mutta hänen analyysinsä oivalluksekkuus hukkuu juuri dialektiikan puutteeseen. Oopperan, tanssin ja runouden kärjistellessä marginaalissa pop hallitsee, vaikka vanha korkean ja matalan erottelu on näennäisesti yhä voimassa, hän huomauttaa, ja lopullisesti tasapäisyyden voiton on varmistanut internet. Vastinpareista kiinni pitäessään hän unohtaa, että vanhojen vastakkainasetteluiden pönkittämisen asemesta dialektiikan tulisi antaa sija uusille käsitteellistämismahdollisuuksille. Nykyään kun ei ole ollenkaan tava-tonta, että vähälevikkisen runouden lukija harrastaa taistelulajielokuvia.

Pulmana on abstrakti ajattelu. Populaarikulttuurin kritiikissä ja kritiikittömyydessä kun Esa Paka-

rinen ja Kanye West ovat yhtäkkiä metafysisesti yksi ja sama. Mutta ei sen niin väliä, kunhan Adornoa luki-essaan muistaa kuunnella jatsia.

Valehtelee enemmän kuin tuhat sanaa

Argentiinalainen *Clarín* oli pannut Matilde Sanchezin ja Mercedes Perez Bergliaffan asialle haastattelemaan ranskalaisfilosofi Georges Didi-Hubermania, joka oli saapunut Argentiinaan puhumaan eleistä Sergei Eisensteinin elokuvissa. Istunnon anti saatettiin julki syyskuussa. Taidehistorian ja ylipäänsä kuvien ajattelijana tunnettu Didi-Huberman tokaisi heti revolverihaastattelun alkuun, ettei kuvaa sinänsä ole olemassa. Jos lähdetään kysymään kuvan olemuksen perään, kulkeudutaan nimittäin metafysiikkaan ja ajaudutaan niin kauas itse asiasta, ettei itse asia enää edes näy. Jokaisen kuvan suhde todellisuuteen on omanlaisensa ja voi kaiken kukkuraksi alati muuttua.

Didi-Huberman läksytti niitä, jotka uskovat, että kuvien retusointi on digitaalisten konstien myötä mennyt liian pitkälle. Tietokoneella toteutetussa kuvamanipulaatiossa ei ole hänen mukaansa mitään uutta, sillä kuvia manipuloitiin jo Lascaux'n luolassa, eikä myöskään ollut mikään ongelma siirtää Trotskia vähemmän näkyviin tehtäviin pois neuvostojohtajien valokuvia ruuhkauttamasta. Kuvaaminen on joka tapauksessa tekemistä ja valintaa, ja siksi manipuloinnin ongelma on rakennettu kuvuuden sisään, mutta tämä ei tarkoita, ettei kuvia ja kuvilla voisi kritisoida.

Lopuksi Sanchez ja Perez Bergliaffa onnistuivat saattamaan Didi-

Hubermanin kiusaukseen puhua filosofian luonteesta. Didi-Huberman asetti filosofian vastakohtiksi opit ja ideologiat, jotka ovat puhuvinaan yleisluontoisesti, ja totesi filosofian olevan mahdollisimman ainutkertaisen ajattelua. Filosofian tulee hänen mukaansa suuntautua yksittäiseen asiaan. Niille, jotka nyt ovat säntäämässä tuumimaan tiedon, olemisen ja yhteiskunnan kaltaisia asioita, mainittakoon, että Didi-Hubermanin esimerkkinä oli lasillinen vettä.

Työn snagari

Kuka sanoikaan, että taiteesta voi puhua vain pankkiirien kanssa. Taiteilijat puhuvat vain rahasta. Taisi olla Sibelius, taisi olla kasku. Ajat ovat sentään muuttuneet, hieman. Nykyään taiteilijat puhuvat vain työstä. Kun mainostoi-mittajat alkoivat esiintyä taiteilijoina, kirjailijoille tuli kiire korostaa pestiään työnä. Ja mitä kirjailijat edellä, sitä runoilijat perässä.

Tuli & Savun – joka sanoo olevansa ”Suomen paras runouslehti” – pääkirjoituksessa (1/14) Tiina Lehikoinen ja Jouni Teittinen ehdottavat, että runous on jonkin sortin väkivaltaa maailmaa, lukijaa tai jotakin kohtaan, mutta pohjimiltaan tälläkin vain tarkoitetaan, että runoilija ohjailee lukijaa pois tutusta ja turvallisesta – tuttua ja turvallista siis, eikä ketään lopulta ohjailta mihinkään.

Kun väkivallasta ei tule mitään, Lehikoinen ja Teittinen toteavat, että ”runous on runoilijan työtä – tuskin kukaan kirjoittaja onnistuu kiertämään sitä tosiseikkaa, että runot vaativat istumista ja pitkäjänteistä kielessä oleilua. Kirjoittaminen on hidasta, ja nopeimmatkin runoilijat joutuvat painamaan välillä jarrua, sillä runous ei ole laukkarata.”

otteita ajasta

Epäselväksi jää, mitä kiertämistä tässä olisikaan. Toisaalta vanha kunnan Gilbert Ryle kääntyisi haudassaan jarrujen painamisesta laukkaradalla, joka ei ole runous.

Ja mitä mahtaakaan olla tämä työ? ”Runoilijan työ tapahtuu osana aikalaisyhteiskuntaa – olkoonkin työ sitten hiljaista vastustusta tai katalysaattorina ja munuaisena toimintaa. Toisella keuhkollaan runot voivat kyllä hengittää ajattomuutta ja ava-

ruutta kohti, mutta toinen puolikas imee sisäänsä ja puhalttaa ulos historiallisten ja ainutkertaisten ruumiiden nykyhetkeä.”

Kategoriavirheet sikseen, sillä korostamalla runoutta työnä kaksikko pääsee kuin pääseeikin toteamaan, että muiden kulttuurityöläisten lailla runoilijakin joutuvat osaksi huomiotalouden mediahärdeä, jossa kulluttaminen ja vanha tuttumme pinnallisuus syövät kaikkea ja kaikilta.

Lyhyesti: koska runous on hidasta, se tallataan.

Koska runoilijakin ovat vain työläisiä, he pääsevät jaolle vain huonoista työolosuhteista. Kauas on siis edetty Runebergin päivistä. Jotenkin tämäkin liittyy ”kapitalismiin”, sillä runoudessa ei raha liiku tahi käy pyydyksiin.

Ja näin myös Lehikoinen ja Teittinen pääsevät puhumaan rahasta, vaikka työstä aloitettiin.